

OD STALINGRADU K PSS

s dirigentem M. Košlerem

(vážně, ale i nevážně)

červen 2011

Číst kroniky není čtenářsky zrovna přitažlivé. Jenže tady nejde ani tak kroniku, ale o to, co Mirek s námi a pro nás dělal v době vývoje našeho hudebního tělesa, ocenit to a poděkovat mu za to. A že je to taky o sboru – jedno bez druhého si pro nás, účastníky téhle historie, nelze představit.

Povídání o Mirkovi a vzniku a vývoji našeho pěveckého sboru je laděno spíše úsměvně a zábavně než historicky. Mohou tam být nepřesnosti, ale mělo by to vystihovat ducha toho dějinného toku. Třeba to zaujme i ty, kteří poměry, o nichž se tam píše, a které jsou předmětem nostalgických vzpomínek jeho starých členů, nezažili. A pamětníci si snad své vzpomínky osvěží!

Sbor byl založen v roce 1944 malou partou spíše trampského charakteru – z ní už nikdo nežije, poslední členka této party zemřela v roce 2009.

Z té doby tedy zůstala sboru už jen jeho dlouholetá hymna, se slovy „Mým domovem tichá je putyka, mou láskou je sklenice plná“.

Po osvobození se parta rozhodla ve všeobecné euforii osvobozené země, která toužila vybudovat u nás lepší společnost, stát se pěveckým tělesem mládežnického hnutí, nabrala nové členy a přijala jméno Perun – jako hromovládce.

Jako dirigenta získala muzikanta od Pánaboha (ale i velkého spířara) Miroslava Hronka, který orientoval repertoár tohoto tělesa na budovatelské písně, sovětské válečné i poválečné písně, ale i lidové písně české (i cizí) a také sborovou polyfonii – sbory A. Dvořáka a B. Smetany i dalších českých i zahraničních skladatelů - zpívanou a capella, což nebylo u mládežnických sborů zrovna obvyklé. Dirigent Hroněk uměl nejen dobře pracovat se sborem, ale i vynikajícím způsobem upravovat lidové písně, (mezi nejlepší úpravy patřila slovenská lidová Prší prší len sa leje, s níž sbor řadu desetiletí sklízel velké úspěchy doma i v zahraničí).

Úprava písně v délce necelé minuty přesně kopíruje začátek, průběh a konec dešťové přeháňky a končí posledními kapkami – plum, plum, což vždycky vzbuzovalo u publika nadšený ohlas.

Pochopitelně provoz tělesa, kde se od členů nevybíraly žádné příspěvky, něco stál a bylo potřeba nějak ho financovat. Mládežnické hnutí tolik prostředků nemělo a tak se po únoru 1948, kdy zemi ovládla komunistická strana a kdy ve společnosti docházelo k obrovským přeměnám – znárodnování podniků, zestátnování řemesel a obchodů, přeměny pracovních vztahů a přesuny v zaměstnávání - našlo řešení v tom, že byl získán finančně silný patron – velký metalurgicko strojírenský podnik ČKD Praha. Mnozí členové sboru přešli do zaměstnání v tomto gigantu a podnik „své“ umělecké těleso štědře podporoval. A protože základem spolupráce s tímto patronem byl závod ČKD Stalingrad, změnil sbor svůj název na Stalingrad – a pod ním léta úspěšně vystupoval, než se (i v souladu s destalinizací v SSSR) jeho jméno ustálilo na ČKD (což bylo v zahraničí vyslovováno k našemu obveselení jako sí kej dí).

S tou destalinizací to bylo tak, že v roce 1956 na sjezdu KSSS Nikita Chruščov odhalil hrůzné důsledky tzv. „kultu osobnosti“ a zrušné praktiky J.V.Stalina. Jeho sochy pak byly káceny (k nelibosti mnoha účastníků 2. světové války, kteří ve Stalinovi viděli idol, za který šli do vlastenecké války, a jejichž kamarádi s jeho jménem na rtech v bojích umírali). Tak se také město Stalingrad, kde došlo k obratu v Hitlerově tažení do SSSR, „město – hrdina“: gorod soldat, gorod geroj, - přejmenovalo na Volgograd podle městem protékající řeky – česká lidová tvořivost sice navrhovala „Chruščovičky nad Volhou“, ale to neprošlo.

Destalinizace se projevila i v repertoáru sboru: nejprve z něj byla vypuštěna hudebně velmi zajímavá skladba o tom, že Stalinova sláva sahá až do nebes – se zvláštní gruzínskou

melodikou, poté byl změněn text nádherné ukolébavky o tom, že Stalin svou rukou děťátku ukáže cestu životem, na to, že mu tu cestu ukáže strana (chudák dítě!)

Sbor rostl, ovšem někde musel zkoušet. Ze začátku jsme se scházeli v tělocvičně ve 4. patře vinohradské sokolovny, která byla rovněž „pod křídly“ ČKD. V roce 1951 se místo M. Hroňka, kterého na nějaký čas zlákal mimořádnou finanční nabídkou ministerstvo vnitra, jež mělo rovněž zájem o kulturní „vizitku“, ujal řízení sboru – právě v této tělocvičně - mladý absolvent AMU Miroslav Košler, který pokračoval v započaté cestě. Hroněk se po dvou letech k souboru vrátil a oba sbormistři pracovali promyšleně na pěvecké úrovni sboru, v němž byli činní i zpěváci neznalí not, – zavedli individuální hlasovou péči, před každou zkouškou i vystoupením bylo rozezpívání pod vedením hlasových pedagogů – např. Jeleny Dolanské nebo mladého sólisty ND Jindřicha Jindráka, byla vyžadována docházková kázeň, skladby se učily nazpaměť. To všechno vedlo k tomu, že se soubor stal jedním z nejkvalitnějších amatérských pěveckých sborů mladého státu.

Ke sboru se brzy přidala cimbálová muzika, která zpestřovala vystoupení samostatným blokem lidových písní, jeden čas se sborem vystupovalo i původně trampské kvarteto Červánek.

Vedle M. Košlera se na práci sboru v některých obdobích podíleli i další výborní muzikanti - po určitou dobu i další absolvent AMU Eduard Fischer, pozdější šéf Gottwaldovské filharmonie, který rozšířil „umělecký soubor ČKD“ o velký orchestr z mladých hráčů - studentů konservatoře, později se souborem s tímto tělesem pracoval M. Válek, pozdější šéfdirigent Orchestru čs. rozhlasu. Soubor vystupoval na nejrůznějších akcích, spolupracoval s vynikajícími osobnostmi české hudební scény, jako byl sólista ND Dalibor Jedlička atd. Konec 50. let byl pro práci sboru zlomový: V roce 1956 soubor zvítězil na první (a poslední) pěvecké olympiádě v Paříži, úspěšně se účastnil Světových festivalů mládeže a studentstva – (už předtím vynikl na tomto festivalu v roce 1947 v Praze, v roce 1951 v Berlíně, v roce 1953 v Bukurešti, a v roce 1957 vyvrcholily jeho úspěchy v Moskvě) – a odevšad vozil vavříny. V roce 1958 ukončil spolupráci se sborem M. Hroněk a od té doby ležel celý umělecký vývoj sboru na bedrech M. Košlera, který se ukázal být nejen vynikajícím muzikantem a pedagogem, ale i obrovsky nadaným diplomatem.

Kromě uvedených dirigentů spolupracovali se sborem i další, později známí umělci, mezi nimi i Vadim Petrov, pozdější ředitel Lidové konservatoře v Praze, který velmi sugestivně zhudebnil zvláště podařený budovatelský text: „Práce byla, radost byla, celá dílna duněla, ty jsi se mi zalíbila, jak jsi dělat uměla. Celý den jsme soutěžili, byl to plodný krásný den, spojili jsme svoje síly, už je úkol vyplněn ...“ atd.

Sbor se ovšem také musel nějak organizačně ustavit, a tak byl přijat jeho statut, zvoleno vedení (do té doby rozhodoval o všem jen dirigent), každý hlas si zvolil důvěrníka (říkalo se jim „psovodi“) který vedl docházku a tlumočil názor členů hlasu na vedení souboru. Zpracovávaly se dramaturgické plány, svolávaly se výroční členské schůze k posílení demokratického charakteru sboru, založil se sborový archiv atd.

Z té doby jedna úsměvná historka: Zpívali (a hráli) jsme v jihomoravské Lednici na otevřené scéně, před četným publikem. Byli jsme v programu zařazeni jako poslední, slunce začalo pomalu zapadat a z blízkých rybníků se zvedla mračna komárů. Nejprve napadli – uprostřed skladby – obecnstvo, poté se pustili i do členů souboru. Hráči v orchestru střídali tahy smyčcem s plácáním se do obličeje, jímž zabíjeli krvežíznivé nájezdníky, ale masový úprk obecnstva nakonec vedl k tomu, že se skladba ani nedohrála – a všichni pryč.

Vystupovali jsme ovšem i v závodě Stalingrad, a to v závodní jídelně nebo ve vysočanském klubu Gong a snažili se obecnstvo zaujmout, což se nám díky repertoáru i vtipnému uvádění jednotlivých skladeb dost dařilo.

Tam jsme jednou vystupovali a v repertoáru byla i lidová píseň „Ten suchdolský rybník, ten je hluboký“. Sólista Tonda Paluska vzal tenkrát na vystoupení i své dva malé syny, kteří

z domova píseň znali – a kteří k velkému gaudiu obecnstva sólistovi slova zpod podia hlasitě napovídali a byli spokojeni, když to otecko zpěvně opakoval.

Zkoušení ve vinohradské tělocvičně nebylo neideálnější. A tak jeden z členů souboru – J. Smolík - vyšejdil, že v centru města v Růžové ulici je bývalý nájemní židovský dům, (majitelé skončili v Osvětimi), a v něm sál, ideální pro podobnou činnost, a skutečně prosadil, že nám byl sál magistrátem přidělen. Sál jsme si vyzdobili, zařídili, a byl naším hlavní základnou nejen pro zkoušky, ale i pro společenský život, přijímání partnerských sborů atd., až do dokončení restitucí, po nichž cca v roce 2001 restituovavší židovská obec usoudila, že jde o sál s velkým ekonomickým potenciálem a naše angažmá tam skončilo. Naštěstí se našla možnost zkoušet ve Státní opeře, výborná, ale přece jen, kde jsou časy Růžovky!

Soubor se často účastnil i uměleckých soutěží, které tehdy byly velmi populární a které organizoval tehdejší Svaz české mládeže - SČM. Samozřejmě úroveň výkonů sboru byla taková, že se bez problémů probojovával do finále takových soutěží.

Jedno takové finále bylo v Brně, kde jsme za doprovodu našeho orchestru předvedli předem schválený repertoár. Úspěch byl převeliký a tak jsme přidali velmi odvážnou úpravu ruské písně o potopení křižníku Varjag. Ihned po skončení vystoupení přiběhl člen celostátního vedení SČM – mimochodem jeden z někdejších členů sboru - a dirigenta nepředstavitelně seřval za „uměleckou prasečinu“ v úpravě této skladby. Přitom úprava byla velmi sugestivní, ale holt ne zrovna sočrealistická.

Konfliktů s politrukou jsme ovšem měli více. Jako nejlepší československé mládežnické pěvecké těleso jsme byli vybráni – jak už o tom byla zmínka - i do delegace na Festival mládeže a studentstva do Moskvy v roce 1957. Tam jsme vystupovali ve vznešených sálech, ale i na otevřených podíích, která byla ozvučena tehdy v SSSR dostupnou technikou.

Náš sólista „Ilon“ Helcl se k připomínce, že ho není v publiku moc slyšet, vyjádřil tak, že to nejsou mikrofony, ale „koňská hovna“. Bohužel to slyšel politický vedoucí celé výpravy, krajský tajemník soudruh Němec a byl z toho obrovský průšvih – nepochopení našeho vzoru - SSSR, domýšlivost vůči sovětským soudruhům, s požadavkem exemplárně potrestat, okamžitě poslat domů, div ne pověsit. Vedení souboru, v němž byli vždycky sami rozumní lidé, dalo velkou práci přesvědčit soudruha tajemníka, že Ilon má zcela nepochybně klapoklizez (= kladný poměr k lidově demokratickému zřízení, na rozdíl od „zapoklizezu“) že jde o drobný úlet výborného pracovníka ČKD (nikdy v ČKD nepracoval), zapáleného mládežníka, podporujícího stranickou linii (mnohdy šířavou kritikou její politiky) atd. (neboť účel světil prostředky). Ilon domů nakonec nemusel.

Z moskevského festivalu si mnozí přivezli nejen kontakty na řadu obyčejných lidí, které jsme tam poznali, a na něž mnozí mají velmi pěkné vzpomínky, ale dokonce i tři plynové ledničky, (pro oba dirigenty a jednoho člena vedení sboru), které u nás tehdy nebyly k máni a které se nám podařilo – pečlivě ukryté za kufry s kroji - dopravit v nákladním vagonu z Moskvy až do Prahy. Jenže v Přerově se pořadí vagonů obracelo a po otevření vagonu se tyto ledničky objevily jako hlavní náklad. To způsobilo celníkům, kteří vagon na Hlavním nádraží otvírali, úplný šok („seberte si to a běžte pryč!“ Na nic jsme už pak nečekali!)

S místními lidmi v zahraničí jsme se při svých zájezdech vždy dostali rychle na stejnou notu. Zjistili jsme, že zatímco s úřady to není jednoduché, jsou obyčejní lidé prostě z podobného těsta jako my. Ovšem jak dal někomu někdo úřad, tak mu dal i rozum a moc, většinou bez organizačních předpokladů – a to byl konec.

V Moskvě jsme zažili nervy při plánovaném zájezdu do jednoho místního kolchozu. Všichni byli nastoupeni v autobusu, ale organizátoři měli problémy – na dotazy, kdy pojedeme, stále odpovídali „sejčas – odnu minutočku“, tj. okamžik, minutku. Po tříčtvrtěhodině nám opravdu tekly nervy. (Později na toto téma vznikla anekdota parafrázující oslavovanou knihu Julia Fučíka o SSSR jako „zemi, kde zítra znamená včera“, v tom smyslu, že si musíme zvyknout, že jsme „v zemi, kde sejčas znamená pozítří“.) Nakonec asi po hodině jsme šťastně odjeli.

Moskevský festival nebyl jediný, kde jsme sklízeli vavříny. Jak už bylo řečeno, v roce 1953 jsme bodovali na podobném festivalu v Bukurešti, kam jsme jeli přes Maďarsko, kde nás na železničních stanicích pilně zásobovali děsivě pálivými paprikami, ale i různými dobrůtkami. *Rumunský festival nám utkvěl v paměti zejména značnými horky, které tam tehdy panovaly. Ti, kdo to dobře nevyhodnotili a napájeli se v místních restauracích dobře vychlazeným a superlevným rumunským šampusem, to poznali při opuštění restaurace – jednu naši členku to úplně podseklo. Ale za pomoci kamarádů se všechno vyřešilo.*

Horko vyžadovalo časté koupání – a na to byl ve škole, kde jsme byli ubytováni, i bazén, kde byly vyhrazené časy pro ženy a pro muže. Děvčata z folklorního souboru Trenčan, který byl rovněž členem delegace, však určené hodiny nerespektovaly a jen se chichotaly, když se chlapi z ČKD dožadovali vstupu. Nakonec vydal jeden z členů ČKD pokyn: plavky dolů a dovnitř! Nastal obrovský křik a pištění a bazén byl v cuku letu prázdný. Ovšem následovala i důtka od vedení výpravy, (ale zdálo se, že nám tentokrát spíše drží palce, než aby to mysleli vážně!

Kvalita souboru stála na výběru zájemců – pro přijetí se skládaly zkoušky – ale i na intenzivní práci – dvakrát týdně zkouška s kontrolovanou účastí, před většími akcemi soustředění členů sboru mimo Prahu, kde se nejen zkoušelo po hlasech, ale prováděl se i teambuilding (tenkrát se to tak ovšem nejmenovalo!) V souboru se pěstovalo kamarádství, které dále pomáhalo řešit i různé osobní problémy, vznikající v politickém systému, který „úspěšně odstraňoval problémy, které by bez něj nikdy nevznikly“.

Umělecká úroveň souboru byla významně podpořena nejen náročným nácvikem, ale i lidským kontaktem M. Košlera s členy souboru, který se projevoval pronášením glos a průpovědek během nácviku, které trefně vystihovaly v čem je třeba se zlepšit, a současně vytvářely atmosféru kamarádské spolupráce, bez újmy na disciplíně a intenzitě práce. Tyto průpovědky byly vydávány dokonce jako „sebrané spisy“. K nejpodařenějším patří třeba tyto:

Tohle má být, jako když někdo přiběhne a mává kyticíkou na všechny strany - a vy, jak když takhle kopne do kravince a von se rozstříkne.

V té první frázi je malé dynamické oživení - jako když zvednu a zase skloním hlavu - nevstávat! - jenom takové vyklenutí, pro mladší jak ženské ňadro, pro starší jak bochník chleba. A pro ostatní půlka prdele.

Když je tam kvarta dolů, tak vždycky slyším, že jste nízko, i když jste třeba náhodou dobře. Ale někdy, například dnes, jste určitě nízko!

Dávné přirovnání, k němuž se obracím v nouzi nejvyšší: I kadit se musí z něčeho, natož dekrešendovat!

Právě kvůli týhle osmině dali Dvořákovi v Americe ten doktorát – a vy tam zpíváte čtvrtku!

Tu cezúru tam nedělejte! To dělaj v Hlaholu a potom taky Gott. My jsme někde mezi!

Tahleta skladba je psaná jako pětihlas! Vy z toho děláte jedenáctihlas, protože tam každéj mektáte něco jinýho!

Musíte se pořádně nadechnout - a kudy jinudy už máte ten vzduch ve slušný společnosti vypustit než hubou!

A v tomhle místě se musíte smát! Jak se neusmějete, poznám, že nezpíváte piano, ale mezzoforte!

Kluci, tu němčinu musíte vyslovovat německy: blümelein jsou kvítky, blímelajn jsou zvratky!

Tak jsme udělali, co jsme mohli - všechno ostatní necháme Pánubohu. (Ne že bych v něj věřil, ale neznám ho, a tak není vyloučeno...)

Soubor byl v šedesátých letech již pevnou a respektovanou součástí naší umělecké scény – rozhodující částí jeho repertoáru byla lidová píseň a sborová polyfonie. A tak bylo z iniciativy uměleckého vedoucího M. Košlera a za podpory některých členů sboru a ovšem čelných uměleckých institucí, které se maestrovi podařilo přesvědčit, rozhodnuto zorganizovat v roce 1965 celostátní soutěž smíšených pěveckých sborů za účasti toho nejlepšího, co tehdy bylo v Československu k dispozici a s hodnocením porotou, kde zasedli významní čeští i slovenští skladatelé, včetně I. Hurníka, P. Ebena, výkonní umělci, nejvýznamnější kritici.

Soutěž byla bohatě a kvalitně obslána, k nejlepším patřil liberecký Ještěd s hopsajícím dirigentem Pazderkou, plzeňská Česká píseň vedená dosud činnými bratřími Krčkovými, ve finále svedli téměř nerozhodnou bitvu soubor ČKD, vedený suverénně M. Košlerem a bratislavská Lúčnica, vedená dr. Blahem. Zvítězil, i když jen „o fous“, ČKD, (možná i proto, že měl o něco více příznivců v porotě).

Ministerstvo již předtím slíbilo, že se vítěz bude moci zúčastnit zahraničního zájezdu na obdobnou soutěž do Itálie. A skutečně jsme v roce 1966 jeli do italského Arezza, kde jsme získali 2. cenu v silně obsazené soutěži. Po tomto úspěchu získal sbor renomé, jež mu umožnilo něco v té době nevídaného – téměř každý rok směl vyjít na západ šířit slávu československého (a tím ovšem i „socialistického“) reprodukčního umění, (s repertoárem, obsahujícím téměř vždy i duchovní skladby, ale žádné budovatelské!), v Německu, Itálii, Rakousku, Belgii, Anglii, Francii. (Budiž ovšem řečeno, že mnozí z našich partnerů patřili na Západě k levici, takže k politickým nedorozuměním nedocházelo a rádi nás viděli, jiní prostě o politice nemluvili. Na zájezdy s námi vždy jezdili nějakí političtí pracovníci, kteří pak podávali na příslušná místa hlášení o tom, jak se sbor výborně choval a jaké sklízeli úspěchy, což bylo i „jejich zásluhou“.) Zaštitění práce sboru největším československým podnikem ČKD, ale i celkové uvolnění situace v šedesátých letech mělo i ten výsledek, že se zájezdů mohli účastnit i členové, kteří měli v zaměstnání zákaz soukromého (natožpak služebního) výjezdu na Západ, žádné normalizační praktiky se ve sboru nikdy nekonaly.

Díky naší vynikající umělecké úrovni nám bylo trpěno to, co by jiný sbor musel jen obtížně prosazovat. Do repertoáru nám nikdo nemluvil, (duchovní skladby byly součástí kmenového repertoáru) výběr zpěváků na zájezdy byl věcí vedení souboru, naši korespondenci se zahraničními partnery, ale patrně ani soukromou korespondenci členů souboru se západními přáteli nikdo necensuroval. (Nikdy jsme v takových kontaktech režim nechválili, ale z opatrnosti ani nekritizovali, - nikdo tenkrát nevěděl, co by se mohlo...)

Repertoár souboru byl po většinu let jeho existence tvořen kratšími skladbami různého obsahu i různých jazyků, takže je bylo nutno uvádět průvodním slovem, v němž ČKD dosáhl téměř dokonalosti. Průvodní slovo naladilo posluchače na obsah skladby, takže se mohli věnovat už jen jejímu hudebnímu provedení, často mělo žertovný obsah.

Třeba jedno vystoupení kvarteta bylo uvedeno takto: Čtyři chlapci jako srnky přijdou nyní vesele, čtyřhlasně Vám zazpívají Nevděčného přítele. Obsah díla všichni znáte, je to skladba lehoučká, upravená pro náš kvartet od Aloise Paloučka.

Jindy jsme zpívali pro odpoledne Svazu československo sovětského přátelství ve Františkových Lázních a na závěr byla moderátorem vystoupení položena otázka: A co nakonec? Jednu krásnou slovenskou – Bodaj by vás čerti vzali – pronesena s náležitým přízvukem. Během týdne byla na našem závodním klubu stížnost, že znevažujeme přátelské vztahy s naším největším přítelem – Sovětským svazem. Museli jsme vysvětlovat, že jde o údernou píseň, vhodnou na závěr vystoupení a že jsme to takto vůbec nemysleli!

V souladu s repertoárovým zaměřením souboru v šedesátých letech odpadla cimbálovka i orchestr, sbor se zcela přeorientoval na zpěv a capella. Začala generační výměna, přicházeli

mladí lidé, kteří milovali kvalitní hudbu a zpěv, mnozí ovšem i s ohledem na privilegium sboru, který jim za intenzivní uměleckou práci umožňoval podívat se do světa. Dospělácký sbor byl doplněn dětským sborem, který vedla nejdříve členka sboru Vlasta Hlavatá, (na jeho úroveň měl rovněž blahodárný vliv M. Košler), i ten dobýval cizí podia – ve welšském Llangolenu získal v roce 1969 druhou cenu jako sbor a další cenu si odnesla jedna malá sólistka, poté sbor vedla po nějakou dobu sbormistryně souboru Bambini di Praga dr. Blanka Kulínská, až naše „děti“ zanikly.

Se souborem stále častěji spolupracovala řada skladatelů, kteří mu nezřídka svěřovali své skladby k premiérovému provedení – Petr Eben, Zdeněk Lukáš a další. Z mezinárodních soutěží jsme vozili pravidelně ceny – z rakouského Spittalu, což je výběrová soutěž vynikající úrovně, z italské Gorizie, německého Pohlheimu, belgického Maasmechelenu, anglického Middlesbrough, z baskické Tolosy atd. Na soutěžích jsme navazovali kontakty se sbory na Západě, a docházelo pravidelně k recipročním zájezdům, zejména se sbory z oblasti Frankfurtu nad Mohanem a belgického Maasmechelenu, jež umožňovaly jejich sborům a jejich členům podívat se do „zlaté“ Prahy, mít neformální kontakty s osobami ze „sovětského bloku“, a navazovat přátelství, jež přetrvala desetiletí. *Pokud čeští občané cestovali na Západ, volili obvykle cestu přes NDR, kdy až do Eisenachu mohli tankovat a stravovat se za „socialistické peníze“, a tedy šetřit západní měnu a navíc byl na dálnici na německé severní trase poměrně malý provoz - většinou trabantů, wartburgů apod. Jenže když naopak jeden z našich přátel z Pohlheimu jel na soukromou návštěvu do Prahy, zvolil k našemu překvapení jižní trasu přes Aschaffenburg a Würzburg, kde ovšem bývaly dálnice občas pěkně zacpané a z Norimberku se muselo na německé i české straně jet po nevalných okreskách. Když byl dotazován, proč volí tak nevýhodnou cestu, odpověděl, že „dvě socialistické hranice by nepřežil“, což vzbudilo ve sboru obrovské veselí.* Soutěž v Tolose jsme spojili s velkým španělským turné, kde jsme s vybraným polyfonickým programem zakončeným Dvořákovou Mší D dur navštívili významná města jako Tarragona, Valencia, Ciudad Real, Albacete, San Sebastian atd. *Při přejíždění autobusy z města do města jsme se tam ovšem nevyhnuli ani policejním kontrolám, zda v autobuse nevezeme nějaké baskické teroristy, tím spíše, že součástí ceny za vynikající výkon sboru byl i baskický baret, který si dirigent sboru hrdě nasadil a dával se v něm fotografovat.* Při těchto cestách jsme byli vždy – za účelem stravování ve dnech, kdy jsme se o to museli postarat sami, bohatě vybaveni konservami a trochou propašovaných cizích deviz, protože od státu jsme obdrželi vždy jen „jednodenní dietu“, tj. cca 40 DM. Zbytek jsme si museli vydělat, nebo jinak získat. *Vždycky hrozilo, že nás na hranicích budou prohlížet a tak k dobrým zvyklostem patřilo, že jsme nové účastníky zájezdu strašili, když nám ukazovali, kde pašovanou měnu schovávají, že „to je první místo, kam se dívají“. Zejména jednu členku sboru se podařilo pěkně vystresovat, když jsme jí deset skrýší takhle postupně zošklivili!* Konservy a malé částky deviz ovšem všechny situace, pokud jde o stravování, neřešily! *V Tarragoně jsme se marně snažili uvařit si na hotelu kávu ze slané vody, jiná tam z trubek (údajně v celém městě) netekla a pít se chtělo! Východisko bylo nalezeno jednoduché – v každém městě jsme vyhledali „botegu“ – nalévárnu sudového vína, jež bylo lacinější než balená voda, a při přejezdech jsme se v autobuse k obědům z konserv napájeli z plastových lahví, které jsme drželi na zemi mezi nohama, tímto červeným mokem. Jednou bylo víno silnější než obvykle a jednomu tenorovi jsme museli při večerním koncertu pomáhat na podiové stupně.* Příjemné byly zájezdy do NDR, kde jsme měli rovněž dobré kontakty. Tam nebylo třeba devizy pašovat, protože směna Kčs za DM byla bez problémů.

Přesto došlo jednou k zádrhelu - při jedné cestě do Drážďan měl náš tehdejší souborový tajemník (kterého platila také ČKD!) u sebe bůhvíproč značnou částku československých korun v hotovosti a jako z udělání na to přišli při kontrole němečtí pohraničníci. Na jejich stanici v Zinnwaldu strávil tři čtvrtě hodiny, náš maestro v autobuse líčil, jak mu asi bodají špendlíky pod nehty, nakonec musel pěšky zpět na naší hranici a v Cínovci částku deponovat. Kontakty s východoněmeckými partnery vydržely dost dlouho – měli jsme s nimi společný osud - oni mohli ještě méně cestovat než čeští občané. My se mohli ucházet o „devizový příslib“ k cestě do zahraničí, který se někdy dokonce podařilo získat, oni směli jen do Maďarska, Bulharska a Rumunska a to bylo všechno. Náš sbor ovšem jezdil na Západ bez devizového příslibu, sice jen s nepatrným vybavením, ale zato pravidelně.

Při cestách na Západ jsme s místními autoritami moc problémů neměli – snad jen jednou byl náš tajemník zavolán do nákladního oddílu vlaku italskými celníky, aby vysvětlil, proč máme ve velikých kufrech s kostýmy tak bohatý náklad lahví českého piva. Samozřejmě neuměl ani slovo italsky, takže když se ho ptali, co to je, odpovídal kliky kliky, nebo kliky bé, nakonec to Taliáni vzdali. (Mám ovšem pocit, že každý z nich byl jednou lahvinkou uplacen.)

Na soutěžích se spalo, jak se dalo – i v sálech na slavnících, někdy dokonce „koedukovaně“ ve stejném sále. Západní účastníci si platili hotely, na to jsme my ovšem neměli.

Řada našich členů měla z různých příležitostí v zahraničí známé. Pokud se tito známi dozvěděli, kde kdy budeme, často přijeli a starali se o ně, což se většinou obešlo bez problémů (jen obvykle s oboustranně vyměňovanými dárky). Jen jednou jsme čekali v autobusech na návrat jedné členky skoro 2 hodiny, přijela s omluvou, že mockrát upozorňovala známého Itala, že musí být v tolik a tolik na srazu, ale ten jen mával rukou. No jak ten to od nás schytl!

To, že nás pouštěli na Západ, bylo podloženo i tím, že za celou dobu těchto zájezdů emigroval na Západ jen jeden člen souboru (a to jsme museli pracně vysvětlovat, že důvodem bylo, že se s ním žena nechtěla dát rozvést a tak to takto řešil s následným rozvodem na dálku.) U mnohých šlo spíše o ohleduplnost vůči ostatním členům, (protože při opakování bychom asi byli dostali „zaracha“ a doplatili by na to všichni), než z nějaké politické uvědomělosti. Jeden člen sboru byl ostatně zaměstnán na ministerstvu vnitra a podával o nás vždy velmi pozitivní referáty, včetně tohoto vysvětlení, jež bylo nakonec přijato.

Cesty jsme se snažili vždycky spojit s nějakým kulturním zážitkem, návštěvou přírodních krás, významných staveb, galerií atd. a. Jezdili jsme tehdejšími Karosami, které zvládaly i značná stoupání zcela suverénně. Při jedné cestě do Itálie jsme si vymysleli, že pojedeme jinou než obvyklou cestou, a to přes Jugoslávii, ale po přejezdu z Rakouska jsme zjistili, že cesta vede dál přes Triglav – vlastně Vršič, jak se ta hora jmenovala, a zhrozili se, zda vlásenky, táhnoucí se před námi málem až do nebe, vůbec vyjedeme – až nás jugoslávský policista ubezpečil, že „s těmihle autobusy klidně“. Takže jsme stoupali a stoupali, jeden autobus měl přívěs, takže v zatáčkách vždycky několikrát tam a zpět. Při pohledu z autobusu se některým dámám dělalo nevolno, když za oknem na straně viděli hlubokou propast – a pak se jelo zase stejným způsobem a zcela suverénně dolů – až po sjezdu do roviny se nám jeden ze šoférů přiznal, že nemá tak úplně v pořádku brzdy...) Ale příroda tam byla nádherná!

Jindy jsme byli na recipročním zájezdu v Rakousku (onu ubytují nás, my při jejich zájezdu k nám zase je) a spojili jsme to s cestou po italských Dolomitech. Tam jsme vyjžděli také na vrcholek Tre cime, podobně příšerným stoupáním, až maestro ztratil nervy a požadoval otočit a zpět, jenže otáčet nebylo kde. A nahoře - pohádka!

Naši šoféři byli vynikající – při návratu z jednoho zájezdu dojeli s problémy do Vídně a zatím co sbor si prohlížel Schönbrun, oni realizovali generální opravu vstřikování nafty do motoru. A pak se jelo dál, bez jakýchkoliv závad.

Se zdravím jsme neměli většinou problémy – jen v italském Gradu jednoho našeho členu chytil urputný ledvinový záchvat (souborem šly řeči, že z nadměrného pití). O 1/2 3 ráno

jsem dostal za úkol nějak mu pomoci – nakonec se to podařilo, a milý Slávek H. tam zůstal ještě další týden, kdy sice už další záchvat nedostal, ale s tím pitím s italskými známými, kteří tam o něj pečovali ....

Umělecká úroveň sboru byla nepochybná, jistě i za přispění našeho patrona jsme získali nejdříve Státní cenu, pak dokonce Řád práce, náš maestro M. Košler vyznamenání Za vynikající práci. I tím se stal respektovanou celostátní autoritou na hudební scéně, repertoárové zaměření ČKD bylo inspirací i pro další sbory, odlesk toho padal i na náš sbor. Díky tomuto postavení inicioval maestro, a to v době hluboké politické normalizace, i vznik mezinárodní pěvecké soutěže Prager Chortage - pražské dny sborového zpěvu - nyní Praga Cantat, které fungují dodnes. Přesvědčil rozhodující místa, že to pomůže vylepšit obraz (okupované) ČSSR jako kulturní země. Inspirací mu byla účast našeho sboru na zahraničních soutěžích, ale chtěl přinést i něco nového – a tak přišel s koncepcí podobnou Coubertinově myšlence na olympiády, že důležité je zúčastnit se, že přihlásit se může každý soubor. Porota jeho výkon písemně zhodnotí (to i jako pomoc pro jeho další práci) a zařadí jej podle úrovně do jednoho ze tří kvalifikačních pásem. Ze zlatého pásma pak bude vybrán vítěz kategorie, jinak nebudou vyhlašována žádná pořadí atd. Myšlenka se osvědčila a soutěž se stala velmi populární v Německu, Rakousku, Itálii, Francii, ve Skandinávii atd. a rozjela se velmi pěkně – představitelé sborů byli přijímáni na pražské radnici, dokonce pražský náměstek primátora předával ve Smetanově síni ceny! Sláva ČSSR, ČKD, Prahy, a pokud jde o pěvecké hnutí, i našeho sboru, se dotýkala nebes! Sbory jezdily do Prahy podívat se na krásné město, zazpívat si tu, podiskutovat s porotci, dostat objektivní zhodnocení svého výkonu. Členové sboru se do akce pravidelně zapojovali jako organizátoři, moderátoři, tajemníci poroty atd.

Každý sbor byl na závěrečném večeru při vyhlašování výsledků uveden jménem, což provázel zpravidla hurónský řev jeho členů v sále, i když dostal třeba jen diplom za účast se zařazením do nejnižšího - bronzového pásma.

V tuzemsku jsme se podíleli často na velkých koncertech složených z nejrůznějších žánrů, které se konaly v prestižních sálech.

K nezapomenutelným zážitkům patří vystoupení sboru v pestrém programu v Lucerně, kde jsme při zkoušce zažili mladého Karla Gotta jako milého nenafoukaného umělce, který zkoušel před námi. Nebo Helenu Vondráčkovou, která nás v šatně u Rytířského sálu Valdštejnského paláce žádala, abychom se obrátili, že by se převlékla – k velkému gaudiu členek sboru, které byly v tomto smyslu více „profí“ – Mirek Košler jí slíbil, že se tedy chvíli budeme dívat jen do zrcadel v sále, ale přijala to sportovně.

Významnými událostmi bylo naše účinkování na Pražském jaru v pražském Rudolfinu, ale i v dalších městech republiky. Sbor pravidelně pořádal vánoční koncerty s programem pastorek, koled a vánočních mší (Košlerovy vynikající úpravy českých koled vydalo dokonce – v německém překladu – i nakladatelství Ferramontana a údajně o ně byl značný zájem!)

V osmdesátých letech (1983) jsme navázali přátelský vztah s japonským sborem Wadachi, který zpívá česky a jehož členové se učí základy češtiny, ale který přitom zpívá navíc moc dobře a hlavně má kontakty na bohaté sponzory. Nastudovali jsme několik japonských skladeb a díky těmto sponzorům jsme se zúčastnili tří zájezdů do Japonska s fantastickými zážitky.

No řekněte, kdo se koupal v Tichém oceáně a dostal na osušení a na památku malý froté ručníček? Kdo ochutnal, jak se ubytovávají Japonci v business hotelu s nočním kimonem připraveným na odestlané posteli a s možností využití bazénku v nejvyšším patře na relax? Kdo se procházel po schodišti vnitřkem obrovské sochy Budhy? Kdo zažil čajový obřad a ochutnal skutečně japonské suši v Japonsku? Zážitek! A kdo slyšel Japonce zpívat česky? (Ostatně nedávno byli Wadachi opět v Praze a i služebně nejmladší členové sboru měli možnost poznat jejich milého droboučkého dirigenta Shoji Moroi-ho.)

Revoluce 1989 se svými změnami znamenala pro sbor obrovskou změnu. Především sbor opustil rámec závodního klubu ČKD, v němž dosud vyvíjel aktivitu, a osamostatnil se, nicméně s ČKD uzavřel dohodu o podpoře svých uměleckých aktivit, financování svého profesionálního vedení a profesionálního manažera. Díky této nové situaci si sbor mohl dovolit zájezd do USA, do Izraele, do Japonska. Bohatá byla i jeho činnost v tuzemsku – v letech 95 – 97 uskutečnil 3 Svatováclavské koncerty ve Vladislavském sále Pražského hradu, za účasti presidenta, kardinála, členů vlády a dalších hostů. V roce 1995 oslavil sbor 50 let své práce koncertem z díla Zdenka Lukáše v kostele sv. Šimona a Judy. V roce 1996 vydal sbor své první CD (předtím natáčel v 50. letech jako Stalingrad ještě budovatelské písně na šelak a v roce 1965 byly povinné skladby v podání sboru pod názvem ČKD zařazena na profilovou vinylovou desku z pražské Soutěže smíšených pěveckých sborů).

Koncem devadesátých let však sbor o svého patrona přišel – ČKD po nešťastné privatizaci zkrachoval a skončila i jeho podpora. Došlo postupně i k dalším změnám: Byly zavedeny členské příspěvky. Lidé začali být honěni časem, úkoly, dravou kapitalistickou soutěží, pro mnohé se stala účast na zkouškách dvakrát v týdnu zátěží. Do ciziny může už jezdit, kdo chce, takže členství ve sboru už není v tomto smyslu žádné lákadlo. Účast na akcích sboru se zkomplikovala, už neplatí, že zaměstnavatelé poskytují placené volno na akce souboru, jak se na to pamatujeme z dávných dob. Duch amatérismu a radosti ze zpěvu však nezmizel.

Na Letné (dříve ve Stromovce) se každoročně koná o vánocích vystoupení sboru KMČCH (= kdo má čas a chuť) složeného ze zpěváků nejrůznější provenience, kde se účastní i někteří členové našeho PSS. Pod vedením Miriam Němcové ze Státní opery Praha a za doprovodu Jakuba Zichy si lidi chodí jen tak – a často ve velkém mrazu – o vánocích zazpívat Rybovu mši vánoční pod širák. Vystoupení s předchozím grogovým ohřátím posluchačů i účinkujících má obrovskou atmosféru.

Vedení sboru, který se po ukončení spolupráce s ČKD Praha přejmenoval na Pražský smíšený sbor, převedlo sbor přes všechny změny úspěšně. Bylo založeno občanské sdružení pod tímto jménem. Vedení se snaží řídit nejen provozní činnost, ale i ekonomiku sboru, hledí i na to, aby se členové sboru nescházeli jen na zkouškách a vystoupeních – z minula zbyly silvestrovské (spíše začátkoroční) společné večírky pro současné členy i veterány. Místo Růžovky a později společenské místnosti v ústředních dílnách DP (kde nám vyjednával možnost oslavy jeden z členů sboru a kde byla vždycky výborná atmosféra), se na takové schůzky našly v jedné karlínské restauraci i vhodné prostory, kde za přiměřené ceny bývají umožněna setkání členů sboru – současných i bývalých.

Změnil se významně i repertoár sboru – místo krátkých skladeb sbor přešel na reprodukci rozsáhlejších děl většinou duchovního obsahu, ke spolupracujícím skladatelům přibyl i Antonín Tučapský, někdejší umělecký vedoucí Pěveckého sboru moravských učitelů, později emigrant a významný člen britské hudební scény, který nikdy na Čechy nezapomněl.

Ani sbor nezapomíná na své autory – v letech 2008 – 2009 realizoval cyklus „Pocta tvůrcům“ na počest výročí významných českých autorů sborové tvorby - Zdeňka Lukáše, Petra Ebena, Antonína Tučapského, Josefa Bohuslava Foerstra a Bohuslava Martinů. V přípravě této akce zaktivizoval M. Košler celou plejádu sbormistrů a nejlepších českých amatérských sborů dospělých i dětských, které se po řadě měsíců intenzivních zkoušek sešly ve Dvořákově síni Rudolfiny na čtyřech koncertech k oslavě české hudby. A všichni zpívali zadarmo!

Matinky, manželky a rodiny dětských i dospělých zpěváků viděly své miláčky zpívat v Rudolfinu!! Takže dostat se tam nebylo jednoduché – všechny čtyři koncerty byly zcela vyprodány!

Čas běží a mnoha členům se přiblížila doba, kdy se sice velmi rádi scházejí s jinými členy sboru na každoročních schůzkách veteránů, kdy si rádi chodí poslechnout na koncerty nová nastupování skladeb, jejichž nastudování vyžaduje už jiné přístupy než za doby jejich mládí, ale už nemají tak docela na to, držet krok v běžné sborové práci.

Tento osud dostihl i dlouholetého hlavního dirigenta M. Košlera, který předal žezlo svému důstojnému nástupci Jiřímu Petrdlíkovi, který se svým citem pro muziku výborně osvědčil i v porotě Pražských dnů sborového zpěvu a jeho nastudování mají výrazný „charakter“. Jiří Petrdlík zajišťuje dál vysokou úroveň výkonů sboru, který se v minulosti významně zapsal do sborové historie a který i v současnosti – vzdor všem vnějším podmínkám, nepřejícím příliš amatérskému zpívání - patří ke špičkám uměleckých těles svého druhu.

Ale to už je vlastně současnost, kterou většina dnes činných zpěváků zažila, takže už nejde o vzpomínání ....

Popřejme sboru i jeho sbormistrovi do dalších let hodně vytrvalosti, úspěchů, které z ní pramení a dobrých zážitků, které u starých i nových členů vždy patřily a patří k tomu nejhezčímu, co v životě zažili.

Zpracoval: dr. Štraus 06/2011

Pak je druhá možnost – využít nějakou superkrátkou básnickou formu s výraznou pointou – nejvhodnější je anglický limerick, který užívá lidový jazyk i lidový projev. Jenže ne všichni vědí, co to je. Takže by bylo třeba uvést nějaký skutečně anglický limerick (z naší oblasti!) a pak tuto formu aplikovat na Mirka. Navrhuji to udělat takhle:

(anglický limerick)

There was a lady in a choir
whose voice rose higher and higher +/
till it reached such a height
it was quite out of sight +/
and they found it next day in the spire +/

(český limerick)

Jeden dirigent v sálech jako z kachlíků
rval z dam a pánů pěveckého sboru muziku
tím přes padesát let
oblažoval svět
a najednou: osmdesátka mu bere za kliku

(+/- vyslov cockney: oajr a eajt)